

הגאון רבי נתן פריד זצ"ל, מתלמידי מרן החזון איש זצוק"ל - שנה לפטירתו

ולדבקה בו

צנא מלא ספרי ובקי בכולא תלמודא היה הגאון רבי נתן פריד זצ"ל מבני ברק, אך במעלותיו לא הכיר • כל חייו שש ושמוח על זכייתו לצקת מים על ידיו של רבו בעל החזון איש זי"ע, שבו קיים 'ולדבקה בו' בכל נפשו • פרקי חיים שהם פרקי אורה מוגשים במלאות שנה לפטירתו

י. שוכטר

בירושלים דבק בחכמיה המופלגים והצנועים, ובראשם רב העיר רבי שמואל סלאנט זצ"ל. תוך זמן קצר עמד הגה"צ רבי יעקב ווילינסקי על טיבו של הנער, והוא נתן בו עיניו ולקחו לחתן לבתו מרת מרים. בבית זה גדל ר' נתן ושם ספג את אהבת התורה שתמלא את לבו ונפשו כל ימיו. בילדותו, בהיותו כבן שמונה שנים, התייתם הנער מאמו ע"ה, ומני אז השקיע כל מאווייו וחשקו בתורה, כשהוא בונה את עולמו הפנימי.

משחר טל ילדותו גדל ר' נתן והתעלה בתורה, וכבר בגיל צעיר פקע שמו בידיעותיו המקיפות ובכשרונותיו הנדירים. כבר אז ניכרה בו המידה שייחדה אותו כל ימיו: הבריחה מן הכבוד והסתרת גאונו ותורתו, שאותה רכש בדי עמל. מידה זו עברה כבירח התיכון בכל ימיו עדי התעלותו לגנוי מרומים. כל חייו היו קודש ומקשה אחת של לימוד התורה ועמלה, מתוך חיי צניעות ופשטות ותוך זלזול בענייני החומר שהיו בעיניו כהבל הבלים ממש.

עם זאת, דווקא עיני העדה הם שהכירו בו ועמדו על רום קומתו. בצעירותו זכה להתוודע לאורו של מרן בעל 'חזון איש' זי"ע, ומאז דבק בו בכל נימי רוחו, כשרבו מצדו מרעיף עליו אהבה וחיבה. כל ימיו לא משה ידו מתוך ידו, ואף היה יוצא ונכנס בצל קורתו. ביטוי להערכתו של רבו ניתן לראות בכך שהורה לו ללמוד עם אחיינו, הוא הגאון האדיר רבי חיים קנייבסקי שליט"א, בילדותו. לימודו נחקק בעצמותיו של הילד הצעיר, וכפי שאמר עם פטירתו לבני משפחתו: 'רואה אני בו את מורי ורבי'. פרט לכך, החזון איש, בראותו

בשנת תרפ"ד, נולד ר' נתן לאביו רבי שלמה ז"ל (ולאמו מרת מרים בת רבי יעקב וואלינסקי), שנודע כאחד מנקיי ויקירי הדעת שבירושלים. האב רבי שלמה זכה ללמוד בשיבת פרשבורג, שם התלהט לבו ללמוד את מסכת זרעים ואת ההלכות התלויות בארץ, ואז החלה מפעמת בו בכל עוז אהבת ארץ ישראל. רק בן ט"ו היה, אך לאחר שקיבל את הסכמת וברכת רבו בעל 'שבט סופר', הסכימו הוריו שיקיים בעצמו מצוות "הכל מעליך לארץ ישראל" למרות גילו הצעיר.

התבטאה בקיום מידת ה'הצנע לכת'. שכן עם כל גאונו, יחסנותו, עושר ידיעותיו ורוחב דעתו, לא החזיק כל טובה לעצמו. ראה עצמו שווה בין שווים גם בעומדו לצד אברכים ובחורים צעירים. אין פלא, כי עם פטירתו צעדו אחריו אלפים ובראשם גדולי ישראל שליט"א, שביכו את האבדה שלדורו אבדה.

בירושלים העתיקה שבין החומות,

גם כשמלאו לו צ' שנים, כששמו הולך לפניו הן בהיכלי הישיבות והן בבתי גדולי ישראל, שם הוזכר שמו בקילוסין כשריד לדורות קודמים וכגאון ובקי בכל חדרי תורה, לא החזיק רבי נתן טיבותא לנפשיה. יושב היה בפנית חדרו הצנוע שברחוב בית שמאי בבני ברק, שם, ספון בין הקירות חבוקי המדפים עמוסי הספרים, המשיך להגות בתורה כבכל ימיו, שכולם שווים להיו טובה. לומד עוד ועוד בתחושה של צימאון, מבקש להספיק עוד יום, עוד סוגיא, עוד 'דיבור המתחיל' בתוספות. זו הייתה כל שאיפתו ושם חשקו.

בחורים עלו וירדו בבית, ביקשו לחזות בזיו פניו של האיש שהיה לאגדה בחייו - 'רבי נתן פריד'. אברכים בני עלייה נהגו להשתעשע עמו. אהבו להגיע, אולי ישמעו משהו, שמא יצאו עם עובדה או 'וארט' מלהיב ומחמם נפש. אף נכדיו ניסו להציל מפיו דבר על עצמו, לשווא. ר' נתן רק חיך את חיוכו הקורן, ואת תחושותיו לא הסגיר. מעולם לא הבין מה מחפשים הם אצלו, מה מצאו בו.

כך כל ימיו. שנה אחרי שנה, במשך עשרות שנים, המשיך לקיים 'והגית בו', ללמוד ושוב ללמוד. מילא את חדרי לבו והשלים נפשו בכל חלקי תורה, בגמרא ובהלכה, בנגלה כמו בנסתר, למד ולמד בהתלהבות של בחור צעיר המגלה את הסוגיה לראשונה. רק כאשר הזכירו לפניו את שמו של מורו ורבו בעל 'חזון איש', אז נפתח צוהר לכמוסות לבו. רק על כך הסכים לבטא את סיפוקו, בזכותו ליצוק מים על ידיו של רבו בו דבק בכל נפשו וקיים בו 'ולדבקה בו', הידבק בחכמים ובתלמידיהם.

באמת אמרו, גאון היה ר' נתן בתורה, גאון במידות ופיקח במידה בלתי מצויה. אך גאונו והעיקרית

בו כלי אוצר נפלא ובהכירו בעושר ידיעותיו בתחום המצוות התלויות בארץ, העמידו כאחראי על הפרשת תרומות ומעשרות בעיר בני ברק, כמו גם על התקנת העירוב ככל עיר ומושב בארץ ישראל.

שנים אלו שבהן זכה להתהלך במחיצת ה'חזון איש' עיצבו את בניין אישיותו וחוקקו בו חותם בל יימחה. כל חייו שתה מבאר תורתו של החזון איש וראה בו את מורו ורבו המובהק, כאשר הוא עורג בסילודין לימים שבהם זכה ליצוק מים על ידו ולקנות תורה מפיו. עד ימיו האחרונים, למרות עשרות השנים שחלפו מאז פטירת רבו, עדיין ניצבה לפניו תמיד דמות דיוקנו כאילו היא עומדת חיה כנגדו.

עד יומו האחרון ממש עמדה דמותו הטהורה לפניו, כשהוא מתרפק בערגה וגעגועים על אותם ימי זוהר של התעלות רוחנית. היה יכול לתאר בצורה חיה כל הגה פיו ששמע ממנו וכל תנועה שלו, שהייתה בעיניו תורה שלמה. עיניו היו מתמלאות בדמעות של כיסופין כשנזכר מאותם ימים ושבועות שהיה מסתופף בצלו ודולה ומשקה מהאורים ותומים בשאלות הקשות שהופנו אליו, אם בהלכות התלויות בארץ, אם בהלכות עירובין הקשות, כאשר קיבל מרבו הוראות והנהגות במלא חופניים, אותן יישם אחרי עמל רב בעיירות ויישובים.

בשל קרבתו לחזון איש זצ"ל הפך לכתובת ידועה, כאשר משך עשרות בשנים פנו אליו מכל ערי הארץ לברר מה הייתה דעת החזון איש על הלכה פלונית או הנהגה פלונית, בפרט בהלכות התלויות בארץ ובהלכות עירובין, שבהן התהלך 'כתבן שלו'. ואכן, על שתי מצוות אלו, הלכות התלויות בארץ והלכות עירובין, מסר את נפשו ביותר. הוא כיתת את רגליו בשנים תש"י-תש"ל בכל עיר ומושב כדי להתקין עירוב כהלכה, וברוחב בינתו פתר שאלות ובעיות שהיו לכאורה בלתי פתורות. כמי שהיה בקי בהלכות מצוות התלויות בארץ, הפך ליד ימינו של הגאון רבי בנימין מנדלזון זצ"ל, אב"ד קוממיות, ביישום הלכות השמיטה במושבים בימים ההם, כאשר עדיין לא היו נפוצים השכלולים, לא פרקטיים ולא הלכתיים, כפי שהדברים השתקעו ונפוצו בימינו.

גם בחייו של החזון איש היה הוא המכניס ומוציא כדי לברר דעתו בנושאים העומדים ברומו של עולם. כך, למשל, סיפר הגה"צ רבי בנימין מנדלזון, שכאשר ביקש לעבור מכפר-אטא ולקבוע מושבו בקוממיות, שלח את רבי נתן אל החזון איש לשאול בעניין

גבול כיבוש עולי בבל, היות שבמרחק כשמונה עשרה ק"מ מקוממיות נמצא היישוב 'בית-ג'וברין'. ר' נתן קיים את השליחות, ומענה החזון איש, שאין ממה לחשוש, וכי יטע את אוהלו בקוממיות.

בקרב תלמידיו של החזון איש ידוע, כי רבי נתן היה מהיחידים ממש שזכה להביא את שפתו של החזון איש, גם בערוב ימיו שהדיבור היה קשה עליו. ידוע היה, כי ר' נתן ירד לטיבם של כל נייע שפתיים או תנועת עין של רבו. בזכות זאת זכה להעתיק את שמועותיו, לצלול ולהעמיק בדברי תורתו ואף להנחילם ולהקנותם בקרב שומעיו הרבים.

ולמרות צניעותו והעובדה שלא החזיק טיבותא לנפשיה, נמצאו רבים שהכירו במעלותיו, והם התהלכו בקרבתו כשהם לומדים ממנו ומהליכותיו, שתורה היו ולימוד הן הצריכו. רבי נתן זצ"ל, ששיקע עצמו כל כולו ביגיעת התורה, ניחן בחושים חדים ובהבנה מעמיקה בכל שטחיה. יגיעתו המתמדת בתורה, ממנה לא פסק, הקנתה לו שם של בקיא מופלא בכל מכמניה. ספרי התנ"ך היו שגורים בפיו עם טעמיהם, בדקדוק נפלא על כל תג ותג, אך ביותר בלט בידעותיו המפליגות והמקיפות, שהיו לשם דבר. כל כתבי חז"ל היו שגורים על פיו, וכל שמי בא עמו בשיג ושיח גילה את בקיאותו בש"ס, בבלי וירושלמי, ראשונים ואחרונים ואף בספרי תשובות רבים שאינם מצויים על שולחנם של הלומדים.

אך לא מן ההפקר זכה בידעותיו המפליגות אלא מתוך יגיעה עצומה והתאמצות מרובה אשר אין לשער,

בהם.

בשל גאונותו המופלגת זכה והתחבב אצל גדולי ישראל עמם, עמד בקשרים הדוקים, ואף התכתב במכתבי תורה עם רבנים וצורכי רבנן, מהם עם גדולי ראשי הישיבות ואדירי תורה, בכל מילי דאורייתא וחכמה.

כותלי ביתו שברחוב בית שמאי זעקו אמנם פשטות של פעם, אולם המדפים הרבים הנושקים עד לתקרה, עמוסי ספרים חדשים גם ישנים, הסגירו את ישותו וגילו, כי כל שיש לו בעולמו הם ד' אמות של הלכה. ואכן, אותם שזכו להסתובב בקרבתו העידו, כי כולם היו שגורים על פיו בדיוק נפלא ביותר.

בשל שליטתו הנרחבת בכל תחומי התורה"ק, בנגלה כמו בנסתר, בש"ס כמו בהלכה, הפך רבי נתן זצ"ל לכתובת לכל מבקש דעת, מגדול ועד קטן, שפנו אליו וביקשו לקבל מפיו ישוב ומענה. היה ידוע כי ניתן לפנות אליו בכל שאלה, בכל תחום, מהשאלות החמורות ביותר ועד בירור מנהגי קהילות והנהגות גדולי ישראל, כשאין שאלה שלא זכתה לישוב. אך בעיקר הייתה זו הצורה שבה השיב לכל פונה, ביישוב הדעת, בחיוך ובהארת פנים, גם אם היה השואל דל בדעת או צעיר בשנים.

בשלהי חודש שבט תשע"ג נסתיימה שירת חייו, והוא בשנת הצ' לחייו. עם פטירתו נסתיימה לה מסכת חיים עשירה, אבד האיש שדי היה לצעוד לצדו כדי להתבשר בניחוח המיוחד שאפף את העולם הקודם, עולם שהיה ואיננו. בהלווייתו שיצאה מביתו מבני ברק לעבר הר המנוחות שבירושלים ליווהו אלפי בני תורה ואברכים, ביניהם ראשי ישיבות ורבנים, בראשות הגר"ח קנייבסקי שליט"א.

בטרם צאת מסע הלוויה הושמעו דברי הספד, התעוררות ופרדה, כאשר הכל מציינים את גודל התמדתו ובקיאותו המופלגת, אך בעיקר את הליכותיו שהיו בפשטות ובענוות חן. אחר נטמן ביום רביעי כ"ו בשבט בהר המנוחות בחלקת הרבנים, ליד קבר אביו הגאון רבי שלמה פריעד ז"ל.

הניח אחריו דורות ישרים, בנותיו הרבנית ברויאר, הרבנית לאנדא והרבנית פריעדמאן שיבלחט"א, המתגוררות בארה"ב, וכן צאצאים, רבנים וראשי כוללים, השתולים בבית השם, ובהם מרביצי תורה ויראה ההולכים בדרך אשר הנחיל להם בחייו, והמה ממשיכים את דרכו, ביגיעה בתורה ובעיקר בהידבקות ללא סייג ותוך ביטול עצמי בפני חכמים ותלמידיהם. ❖

כאשר היה מדיר שינה מעיניו ותנומה מעפעפיו. לא בכדי הפך לסמל של עמל. לימודו היה בלהט, כאשר ניכר בו שהוא שואב חיות מלימוד התורה. זיהוי וההדרת כתבי הגאונים שהחלו להתגלות ולהפציע בשנים ההן היו אחד מן הפרקים המרכזיים בחייו. הודות לבקיאותו המופלגת עלה בידו להכיר את רקעם של כתבי הגאונים, והוא החל לצלול בים הגדול של כתבים אלו, שלימים הפכו אלו לנכסי צאן ברזל ואבני יסוד בעולם הישיבות. שמענותיהם של הגאונים הללו מתבדרים ושפתותיהם דובבות בכל היכלי התורה בזכותו של רבי נתן זצ"ל, שלימים אף נהפך לאחד מברי הסמכא בדור בכתבים הללו, שזכו וראו אור עולם לאחר שנבחנו ותוקנו תחת עיניו הבוחנות.

פרט לכך הטביע את חותמו על רבים משומעי לקחו, שרכשו ממנו קנייני נצח של תורה ויראת שמים טהורה צרופה. הכל ראו בו דמות של עובד השם מסולא, אשר כל חייו ומעייניו אך לדבר אחד; להתייגע בתורה ולעבוד את השם בכל נפשו ולבו.

תל תלפיות היה בכל הקשור למסורת המקרא. אהבה עזה בערה בקרבו בבירור פרשיות סתומות הנוגעות למסורה, ויגיעה רבה יגע בירור סדרי והשתלשלות ההפטרות. באלו שימש מופת לדוגמא חיה לבהירות בכל מכמני התורה. במהלך השנים הובאו לפתחו שאלות קשות וסבוכות, ועל אף שלא רבים הם העוסקים בכך, הוא ראה בכך חלק נוסף מהתורה"ק, ומשכן היה מוכן, כי יש להתייגע גם בכך. ואכן, מאות מחברותיו בתחומים אלו מעידות על חידושי החידים והמבריקים גם בתחומים אלו, שאין יד הכל ממששת